

KENYA HIGH EXAMINTIONS

MTIHANI WA MWIGA – MWIGO 2021

KISWAHILI

KARATASI YA 3, FASIHI 1, MUHULA WA PILI

SEHEMU A: Riwaya

1. LAZIMA

Assumpta K. Matei: Chozi la heri

“Hili lilimtia uchungu, akajiona kama aliyedhalilishwa na mwanamke.”

- (a) Yaweke maneno haya katika muktadha wake (alama 4)
(b) Taja suala linalodokezwa katika dondoo hili (alama 1)
(c) Kwa kutumia hoja kumi na tano, eleza namna suala ulilolitaja hapo juu 1 (b) linalijitokeza (ala. 15)

SEHEMU B: Tamthilia

Kigogo (Pauline Kea)

Jibu swali la pili au la tatu

2. “Kubali pendekezo letu la kufungwa kwa soko..... huoni hii ni fursa nzuri ya kulipiza kisasi?”
(a) Fafanua muktadha wa dondoo hili (alama 4)
(b) Kufungwa kwa soko ni ukatili. Mbali na ukatili huu, toa mifano mingine ya ukatili kwenye tamthilia. (alama 9)
(c) Msemaji wa maneno haya ni mshauri mbaya. Thibitisha kutoka kwenye dondoo na kwingineko tamthiliani. (alama 7)
3. (a) Fafanua mbinu kumi anazotumia Majoka katika kuuendeleza uongozi wake (alama 10)
(b) Eleza namna mbinu ya ishara ilivyotumiwa katika tamthilia ya Kigogo (alama 10)

SEHEMU C: Hadithi Fupi

Tumbo Lisiloshiba na Hadithi Nyingine (Alifa Chokocho na Dumu Kayanda)

Jibu swali la 4 au la 5

4. “..... Ningeondoka mapema niende niibe au niue ili niwe mtu wa maana.”
(a) Eleza muktadha wa maneno haya (alama 4)
(b) Onyesha vile Kinaya kinavyojitokeza katika dondoo hili (alama 2)
(c) “Kinaya kimetumika kwingine katika hadithi husika. Thibitisha kwa kutumia hoja tisa (alama 9)
(d) Eleza umuhimu wa msemaji katika hadithi hii (alama 5)
5. (a) Eleza namna maudhui ya ndoa yalivyosawiriwa katika hadithi ya Masharti ya Kisasa (alama 13)

Kwa kurejelea hadithi ya Shibe inatumaliza, eleza namna maudhui ya ufisadi yanavyojitokeza

(alama 7)

SEHEMU D: Fasihi Simulizi

6. Soma utungo ufuatao kisha ujibu maswali

Heri ujue mapema

Nasaba yetu haina woga

Woga haumei kwetu, humea kwa kina mamako.

Tulichinja jogoo na fahali ili uwe mwanaume.

Ah! Kisu cha ngariba ni kikali ajabu.

Iwapo utatikisa kichwacho.

Uhamie kwa wasiotahiri,

Ama tukwite njeku.

Mpwangu kumbuka hili,

Wanaume wa mlango wetu

Si waoga wa kisu

Wao hukatwa mchana hadi usiku

Wala hawalalamiki.

Siku nilipokatwa

Nilisimama tisti

Nikacheka ngariba kwa tashtiti

Halikunitoka chozi.

Iwapo utapepesa kope

Wasichana wa kwetu na wa mbali

Wote watakucheka

Ubaki ukinuna.

Sembe umepokea

Na supu ya makongoro ukabugia

Sema unachotaka

Usije kunitia aibu

Maswali;

(a) Taja na uthibitisha shughuli zozote za kiuchumi za jamii ya wimbo huu (alama 4)

(b) Ni nani mwimbaji wa wimbo huu na anawambia nani? (alama 2)

- (c) Huu ni wimbo wa aina gani? Thibitisha (alama 2)
(d) Mwimbaji wa wimbo huu ana taasubi ya kiume. Thibitisha kauli hii. (alama 2)
(e) Eleza wajibu wa nyimbo katika jamii (alama 6)
(f) Ijapokuwa nyimbo ni nzuri, zina ubaya wake. Thibitisha kauli hii (alama 4)

SEHEMU E: Ushairi (alama 20)
Jibu swali la 7 au la 8

7. Soma shairi lifuatalo kisha ujibu maswali

Kama dau baharini, duniya inavyoyumba,
Limeshamiri tufani, kila mmoja lakumba,
Viumbe tu hali gani!

Duniya yatishika, utahisi kama kwamba,
Vilima vyaporomoka, na kuvurugika myamba,
Viumbe tu hali gani!

Tufani hilo la kusi, languruma na *kutamba*,
Linapuliza kwa kasi, hapana kisichoyumba,
Viumbe tu hali gani!

Mujiwe ni kubwa sana, mfanowe kama nyumba,
Yazuka na kugongana, wala hatuna la *kwamba*,
Viumbe tu hali gani!

Mibuyu hata mivule, kama usufi na pamba,
Inarusha vilevile, *seuze hiyi migomba*
Viumbe tu hali gani!

Ni kipi kilotuliya, tuwazeni na kudumba,
Mandovu kiangaliya, yagongana na masimba,
Fisi wako hali gani!

Hata papa baharini, tufani limewakumba,
Walioko mikondoni, kila mmoja *asamba*,
Dagaa wa hali gani!

Mashehe wa mdaduwa, kwa ubani na uvumba,
Tufani hilo kwa kuwa, kusoze kwake kutamba,
Itokee afueni!

(Shairi la ‘Tufani’ la Haji Gora Haji, katika *Tamthilia ya Maisha*, uk 62)

Maswali:

- (a) Taja na ueleze mikondo ya shairi hili (alama 4)
(b) Eleza dhamira ya shairi hili (alama 2)
(c) Taja tamathali za usemi zilizotumiwa katika shairi hili. (alama 2)
(d) Eleza muundo wa shairi hili (alama 4)
(e) Eleza ujumbe unaojitokeza katika ubeti wa tano. (alama 3)
(f) Onyesha matumizi ya idhini ya kishairi . (alama 3)
(g) Eleza maana ya maneno yafuatayo kwa mjibu wa shairi hili (alama 2)
(i) Mdaduwa :
(ii) Kutamba :

8. Soma shairi lifuatalo kisha ujibu maswali

Daima alfajiri na mapema
Hunipitia na jembe na kotama
Katika njia iendayo Kondeni
Kama walivyofanya babuze zamani;
Nimuonapo huwa anatabasamu
Kama mtu aliye na hamu
Kushika mpini na kutokwa jasho
Ili kujikimu kupata malisho.

Anapotembea anasikiliza
Videge vya anga vinavyotumbuiza
Utadhani huwa vimemngojea
Kwa usiku kucha kuja kumwimbia
Pia pepo baridi kumpepea
Rihi ya maua zikimtetea
Nao umande kumbusu miguuni;

Na miti yote hujipinda migogo
Kumpapasa, kumtoa matongo;
Na yeye kundelea kwa furaha
Kuliko yeyote ninayemjua
Akichekelea ha ha ha ha ha ha

Na mimi kubaki kujiuliza
Kuna siri gani inayomliwaza?
Au ni kujua au kutojua?

Furaha ya mtu ni furaha gani?
Katika dunia inayomhini?
Ukali wa jua wamnyima zao
Soko la dunia lamkaba koo;
Dini za kudhani zamsonga roho
Ayalimia matumbo ya waroho.
Kuna jambo gani linalomridhisha?
Kama si kujua ni kutojua
Lait angalijua, laity angalijua!

Maswali:

- a) Eleza hali ya mzungumziwa katika shairi hili. (alama 2)
- b) Huku ukitoa mifano, onyesha aina mbili za uhuru wa kishairi uliotumiwa katika shairi hili (ala. 4)
- c) Fafanua aina tatu za taswira ukirejelea ubeti wa pili (alama 3)
- d) Maswali ya balagha katika shairi hili yanasisitiza maudhui yapi? (alama 2)
- e) Kwa kutoa mifano, bainisha vipengele vitatu vya Kimtindo katika shairi hili (alama 3)
- f) Eleza toni ya shairi hili (alama 2)
- g) Bainisha nafsini katika shairi hili (alama 1)
- h) Eleza muundo wa shairi hili (alama 3)